

PETERSEN

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

12 ianuarie 2010*

În cauza C-341/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Sozialgericht Dortmund (Germania), prin decizia din 25 iunie 2008, primită de Curte la 24 iulie 2008, în procedura

Domnica Petersen

împotriva

Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe,

cu participarea:

AOK Westfalen-Lippe,

* Limba de procedură: germana.

BKK-Landesverband Nordrhein-Westfalen,

Vereinigte IKK,

Deutsche Rentenversicherung Knappschaft-Bahn-See – Dezernat 0.63,

Landwirtschaftliche Krankenkasse NRW,

Verband der Angestellten-Krankenkassen eV,

AEV – Arbeiter-Ersatzkassen-Verband eV,

Kassenzahnärztliche Vereinigung Westfalen-Lippe,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președintele Camerei a treia, îndeplinind funcția de președinte, domnul E. Levits, doamna P. Lindh (raportor), președinți de cameră, domnii C. W. A. Timmermans, A. Rosas, P. Kūris, A. Borg Barthet, A. Ó Caoimh și L. Bay Larsen, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,
grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 7 iulie 2009,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru doamna Petersen, de H.-J. Brink, Rechtsanwalt;

- pentru guvernul german, de domnii M. Lumma și N. Graf Vitzthum, în calitate de agenți;

- pentru Irlanda, de domnul D. O’Hagan, în calitate de agent, asistat de domnul P. McGarry, BL;

- pentru guvernul italian, de doamna I. Bruni, în calitate de agent, asistată de doamna M. Russo, avvocato dello Stato;

- pentru guvernul polonez, de domnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii V. Kreuschitz, J. Enegren și de doamna B. Conte, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 3 septembrie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 6 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7, denumită în continuare „directiva”).

- ² Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Petersen, pe de o parte, și Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe (Camera de recurs a dentiștilor din districtul Westfalia-Lippe) în legătură cu refuzul acestei comisii de a autoriza persoana interesată să exercite activitatea de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate după împlinirea vârstei de 68 de ani.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

3 Directiva a fost adoptată în temeiul articolului 13 CE. Considerentele (9), (11) și (25) ale acestei directive au următorul cuprins:

„(9) Încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă reprezintă elementele esențiale care creează premisele garantării șanselor egale pentru toți și contribuie într-o mare măsură la deplina participare a cetățenilor la viața economică, culturală și socială, precum și la dezvoltarea personală.

[...]

(11) Discriminarea pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală poate compromite realizarea obiectivelor Tratatului de instituire a Comunității Europene, cum ar fi: un nivel al ocupării forței de muncă și de protecție socială ridicat, creșterea nivelului de trai și a calității vieții, coeziunea economică și socială, solidaritatea și libera circulație a persoanelor.

[...]

(25) Interzicerea discriminărilor pe criterii de vârstă constituie un element esențial pentru atingerea obiectivelor stabilite în liniile directoare privind ocuparea forței de muncă și încurajarea diversității la încadrarea în muncă; cu toate acestea, diferențele de tratament legate de vârstă pot fi justificate în anumite împrejurări și necesită dispoziții specifice care pot varia în funcție de situația statelor

membre; este așadar esențial să se facă distincție între diferențele de tratament care sunt justificate, îndeosebi prin obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, și discriminările care trebuie să fie interzise.”

4 Potrivit articolului 1, directiva are ca obiectiv „stabilirea unui cadru general de combatere a discriminării pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, în vederea punerii în aplicare, în statele membre, a principiului egalității de tratament”.

5 Articolul 2 din directivă prevede:

„(1) În sensul prezentei directive, prin principiul egalității de tratament se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte, bazate pe unul din motivele menționate la articolul 1.

(2) În sensul alineatului (1):

(a) o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este, a fost sau va fi tratată într-o situație asemănătoare o altă persoană, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1;

[...]

(5) Prezenta directivă nu aduce atingere măsurilor prevăzute de legislația națională care, într-o societate democratică, sunt necesare pentru securitatea publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor penale, protecția sănătății publice și protecția drepturilor și libertăților semenilor.”

6 Articolul 3 alineatul (1) literele (a) și (c) din directivă prevede:

„(1) În limitele competențelor conferite Comunității, prezenta directivă se aplică tuturor persoanelor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește:

(a) condițiile de acces la încadrare în muncă, la activități nesalariate sau la muncă, inclusiv criteriile de selecție și condițiile de recrutare, oricare ar fi ramura de activitate și la toate nivelurile ierarhiei profesionale, inclusiv în materie de promovare;

[...]

(c) condițiile de încadrare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și de remunerare”.

7 Articolul 6 alineatul (1) din directivă prevede:

„Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 2 alineatul (2), statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.

Tratamentul diferențiat se poate referi în special la:

- (a) aplicarea unor condiții speciale de acces la un loc de muncă și la formarea profesională, de încadrare și de muncă, inclusiv a condițiilor de concediere și de remunerare, pentru tineri, lucrători în vârstă și pentru cei care au persoane în întreținere, pentru a favoriza integrarea lor profesională sau pentru a le asigura protecția;
- (b) stabilirea unor condiții minime de vârstă, de experiență profesională sau de vechime în muncă, pentru accesul la încadrare în muncă sau pentru anumite avantaje legate de încadrarea în muncă;
- (c) stabilirea unei vârste maxime pentru încadrare, bazată pe formarea necesară pentru postul respectiv sau pe necesitatea unei perioade de încadrare rezonabile înaintea pensionării.”

- 8 Potrivit articolului 18 primul paragraf din directivă, transpunerea acesteia în ordinea juridică a statelor membre trebuia să aibă loc până la 2 decembrie 2003. Însă, potrivit celui de al doilea paragraf al aceluiași articol:

„Pentru a ține seama de condițiile speciale, statele membre [puteau] dispune, dacă este necesar, de un termen suplimentar de 3 ani începând cu 2 decembrie 2003 sau de un total de 6 ani pentru a pune în aplicare dispozițiile prezentei directive privind discriminarea pe motive de vârstă și handicap. În acest caz, statele membre [informau] imediat Comisia [...]”

- 9 Republica Federală Germania a utilizat această posibilitate, astfel încât transpunerea dispozițiilor directivei privind discriminarea pe motive de vârstă și de handicap trebuia să aibă loc în acest stat membru până la 2 decembrie 2006.

Reglementarea națională

- 10 Legea generală privind egalitatea de tratament (Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz) din 14 august 2006 (BGBl. 2006 I, p. 1897, denumită în continuare „AGG”) a transpus directiva. Această lege nu a suprimat și nici nu a modificat limita de vârstă aplicabilă dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, expusă în continuare.
- 11 Legea privind garantarea și ameliorarea structurilor din sistemul obligatoriu de asigurări de sănătate (Gesetz zur Sicherung und Strukturverbesserung der gesetzlichen Krankenversicherung) din 21 decembrie 1992 (BGBl. 1992 I, p. 2266, denumită în continuare „GSG 1993”) a introdus o limită de vârstă maximă aplicabilă medicilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate care, începând cu 14 noiembrie 2003, figurează la articolul 95 alineatul 7 a treia teză din cartea a V-a din Codul securității sociale (Sozialgesetzbuch, BGBl. 2003 I, p. 2190, denumit în continuare „SGB V”).

- 12 Articolul 95 alineatul 7 a treia teză menționat prevede că, începând cu 1 ianuarie 1999, autorizația de a exercita activitatea de medic aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate expiră la sfârșitul trimestrului în cursul căruia medicul aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate împlinește vârsta de 68 de ani.
- 13 Potrivit articolului 72 alineatul 1 a doua teză din SGB V, această dispoziție se aplică prin analogie dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate.
- 14 Instanța de trimitere arată că această limită se regăsea la articolul 102 din SGB V care introducea un mecanism de autorizare a medicilor (dentiști) în funcție de nevoile regionale, aplicabil de asemenea începând cu 1 ianuarie 1999.
- 15 Expunerea de motive a GSG 1993 are următorul cuprins:

„Creșterea numărului de medici aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate constituie una dintre cauzele esențiale ale sporirii excesive a cheltuielilor în sistemul obligatoriu de asigurări de sănătate. Având în vedere creșterea constantă a numărului medicilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, este necesară limitarea numărului lor. Excesul de ofertă nu poate fi controlat numai prin limitarea autorizărilor și, așadar, defavorizând tânăra generație de medici. În acest scop, este de asemenea necesară introducerea unei limite de vârstă obligatorii pentru medicii aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate.”

16 Din precizările furnizate de instanța de trimitere reiese că această limită de vârstă se aplică sub rezerva următoarelor patru excepții, dintre care primele trei sunt înscrise în reglementarea în cauză, iar ultima decurge din aceasta:

- persoana interesată exercita de mai puțin de 20 de ani activitatea de medic (dentist) aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate atunci când a împlinit vârsta de 68 de ani și era deja autorizată să profeseze în această calitate înainte de 1 ianuarie 1993; în acest caz, autorizația se prelungește cel mult până la expirarea acestei perioade de 20 de ani;

- în anumite zone ale regiunii de autorizare a apărut sau este iminent un deficit de medici (dentiști) aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate;

- în caz de boală, de concediu sau de participare la o formare a medicului (dentistului) aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate;

- întrucât reglementarea are în vedere numai medicii (dentiștii) din cadrul sistemului contractual cu casa de asigurări de sănătate, medicii și dentiștii pot profesa în afara acestui sistem fără a li se impune o limită de vârstă.

17 Prin Legea de modificare a dreptului medicilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate și a altor legi (Gesetz zur Änderung des Vertragsarztrechts und anderer Gesetze – Vertragsarztänderungsgesetz) din 22 decembrie 2006 (BGBl. 2006, p. 3439), legiuitorul a abrogat articolul 102 din SGB V care prevedea cote de medici (dentiști) în funcție de nevoile pe regiuni, cu efect de la 1 ianuarie 2007, însă a menținut limita de vârstă în cauză în acțiunea principală.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

- 18 Doamna Petersen, născută la 24 aprilie 1939, a împlinit vârsta de 68 de ani în cursul anului 2007. Ea era autorizată să acorde îngrijiri dentare în cadrul relațiilor contractuale cu casa de asigurări de sănătate de la 1 aprilie 1974.
- 19 Prin decizia din 25 aprilie 2007, Zulassungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe (Comisia de autorizare a dentiștilor din districtul Westfalia-Lippe) a constatat că autorizația doamnei Petersen de a acorda îngrijiri în cadrul relațiilor contractuale cu casa de asigurări de sănătate expiră la 30 iunie 2007.
- 20 Doamna Petersen a formulat o reclamație împotriva acestei decizii arătând, printre altele, că aceasta este contrară directivei și AGG.
- 21 Dat fiind că reclamația sa a fost respinsă de Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe, doamna Petersen a declarat recurs împotriva acestei decizii de respingere în fața Sozialgericht Dortmund.
- 22 Această instanță arată că respingerea reclamației formulate de doamna Petersen este legală în raport cu dreptul național, menționând în acest sens analizele Bundessozialgericht și ale Bundesverfassungsgericht, potrivit cărora limita de vârstă în cauză în acțiunea principală ar fi justificată, fiecare dintre aceste instanțe întemeindu-se însă pe motive diferite. Bundessozialgericht consideră că această limită de vârstă a permis asigurarea unei repartizări echitabile a sarcinilor între generații și că rămâne utilă pentru menținerea posibilităților de încadrare în muncă a tinerilor dentiști aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate. Cu toate acestea, în opinia instanței de trimitere, această justificare nu ar mai fi valabilă ca urmare a suprimării cotelor de dentiști aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate și a dispariției caracterului excedentar al ofertei de îngrijiri.

- 23 Instanța de trimitere reține în schimb obiectivul evidențiat de Bundesverfassungsgericht într-o hotărâre din 7 august 2007. Potrivit acestei hotărâri, limita de vârstă menționată este justificată de necesitatea protejării pacienților beneficiari ai sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate față de riscurile prezentate de dentiștii în vârstă aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, ale căror performanțe nu mai sunt optime. Bundesverfassungsgericht ar fi menținut analiza pe care a dezvoltat-o anterior într-o hotărâre din 1998, considerând că legiuitorul, având în vedere marja de apreciere de care dispune, nu este obligat să prevadă o examinare individuală a performanțelor fizice și mentale ale fiecărui medic aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate care a împlinit vârsta de 68 de ani. Dimpotrivă, legiuitorul ar fi putut adopta o reglementare generală întemeiată pe date privind experiența. Bundesverfassungsgericht a mai apreciat ca fiind irelevantă lipsa mențiunii protecției sănătății persoanelor asigurate în expunerea de motive a legii și ar fi amintit că, la aprecierea caracterului constituțional al unei dispoziții legale, ține seama de toate aspectele și nu se limitează la această expunere.
- 24 Cu toate acestea, instanța de trimitere se întreabă dacă respectiva analiză este valabilă și în raport cu directiva. În opinia instanței, limita de vârstă în cauză în acțiunea principală nu reprezintă o măsură în sensul articolului 2 alineatul (5) din directivă, dat fiind că protecția sănătății nu a fost, în opinia legiuitorului însuși, motivul care l-a determinat să adopte dispoziția în cauză. Această limită de vârstă nu ar constitui nici o cerință profesională esențială și determinantă în sensul articolului 4 alineatul (1) din directivă, având în vedere excepțiile edictate. În sfârșit, această instanță manifestă îndoieli cu privire la conformitatea limitei de vârstă menționate cu articolul 6 alineatul (1) din directivă.
- 25 Instanța menționată ridică problema posibilității ca protecția sănătății persoanelor asigurate, invocată de Bundesverfassungsgericht, să constituie un obiectiv legitim în sensul acestei din urmă dispoziții, având în vedere că, în realitate, acest obiectiv nu corespundea intenției legiuitorului.
- 26 În sfârșit, instanța de trimitere subliniază că limita de vârstă în cauză în acțiunea principală are un efect foarte dezavantajos asupra dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate care doresc să își continue activitatea dincolo de această limită, dat fiind că 90 % din populație este asigurată prin sistemul obligatoriu de asigurări de sănătate bazat pe sistemul de contracte încheiate cu casele de

asigurări de sănătate. Instanța de trimitere ridică problema posibilității de a lua în considerare o măsură mai puțin restrictivă, precum examinarea situațiilor individuale de la caz la caz.

27 În aceste condiții, Sozialgericht Dortmund a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Stabilirea prin lege a unei vârste maxime în scopul autorizării exercitării unei profesii (în speță, activitatea de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate) în sensul articolului 6 din [directivă] poate constitui o măsură obiectivă și rezonabilă pentru protejarea unui interes legitim (în speță, sănătatea pacienților asigurați în cadrul sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate) și un mijloc corespunzător și necesar pentru atingerea acestui obiectiv, atunci când aceasta se întemeiază numai pe prezumția, dedusă din experiența generală, potrivit căreia de la o anumită vârstă are loc o scădere generală a performanțelor, fără a se putea ține seama, în acest cadru, de capacitățile individuale reale ale persoanei interesate?

- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare: existența unui obiectiv legitim (legal) în înțelesul articolului 6 din [directivă] (în speță, protecția sănătății pacienților asigurați în cadrul sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate) poate fi admisă și atunci când acest obiectiv nu a prezentat nicio importanță pentru legiuitorul național în cadrul exercitării puterii sale normative?

- 3) În cazul unui răspuns negativ la prima sau la a doua întrebare: o lege adoptată înainte de [directivă], care este incompatibilă cu aceasta din urmă, nu se aplică în temeiul supremației dreptului comunitar, atunci când dreptul național care transpune directiva (în speță [AGG]) nu prevede un asemenea efect juridic în caz de încălcare a interdicției discriminării?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitatea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare

- 28 Guvernul german susține, în observațiile sale scrise, că cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare este inadmisibilă având în vedere modificarea iminentă a reglementării germane care va avea drept consecință suprimarea interdicției de a exercita profesia de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate după împlinirea vârstei de 68 de ani.
- 29 În această privință, este suficient să se observe, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 32 din concluzii, lipsa de relevanță a împrejurării că ar trebui să intervină o astfel de modificare. Într-adevăr, din informațiile care figurează în cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, reiese că doamnei Petersen i-a fost retrasă autorizația de a exercita profesia de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate și a fost lipsită de posibilitatea de a exercita această activitate începând cu 30 iunie 2007. Rezultă că un răspuns al Curții la întrebările adresate este hotărâtor pentru soluționarea acțiunii principale, iar cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare este admisibilă.

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 30 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere dorește să afle, în esență, dacă articolul 6 alineatul (1) din directivă se opune unei măsuri naționale care stabilește o vârstă maximă pentru exercitarea activității de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, în speță vârsta de 68 de ani, în scopul protejării sănătății pacienților asigurați în cadrul sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate, întrucât se presupune că performanța acestor dentiști scade începând cu această vârstă. Instanța de trimitere dorește să afle dacă împrejurarea că acest obiectiv nu a fost luat în considerare de legiuitor este pertinentă.

- 31 Pentru a răspunde la întrebările menționate, trebuie cercetat dacă reglementarea în cauză în acțiunea principală intră în domeniul de aplicare al directivei, dacă aceasta instituie un tratament diferențiat în funcție de vârstă și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă directiva se opune acestui tratament diferențiat.
- 32 În ceea ce privește, în primul rând, domeniul de aplicare al directivei, trebuie să se constate că din articolul 3 alineatul (1) literele (a) și (c) din directivă reiese că aceasta se aplică, în limitele competențelor conferite Comunității, tuturor persoanelor în ceea ce privește condițiile de acces la încadrare în muncă, la activități nesalariate sau la muncă, precum și condițiile de încadrare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și de remunerare (a se vedea Hotărârea din 16 octombrie 2007, Palacios de la Villa, C-411/05, Rep., p. I-8531, punctul 43, și Hotărârea din 5 martie 2009, Age Concern England, C-388/07, Rep., p. I-1569, punctul 24).
- 33 Măsura în cauză în acțiunea principală stabilește o vârstă maximă pentru exercitarea profesiei de dentist în cadrul sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate. Or, astfel cum reiese din indicațiile oferite de instanța de trimitere, pacienții se încadrează în acest sistem în proporție de 90 %. Rezultă că imposibilitatea unui dentist de a-și exercita activitatea în cadrul sistemului contractual cu casa de asigurări de sănătate este susceptibilă să limiteze cererea privind serviciile oferite de acesta. Prin urmare, stabilind o vârstă începând cu care accesul la activitatea de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate și exercitarea acestei activități nu mai sunt posibile, articolul 95 alineatul 7 a treia teză din SGB V afectează condițiile de acces la încadrare în muncă, la activități nesalariate sau la muncă, în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (a) din directivă, precum și condițiile de încadrare și de muncă, în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (c) din aceasta.
- 34 În ceea ce privește, în al doilea rând, aspectul dacă reglementarea în cauză în acțiunea principală conține un tratament diferențiat în funcție de vârstă cu privire la încadrarea în muncă și la muncă, trebuie constatat că, potrivit articolului 2 alineatul (1) din directivă, în sensul acestei directive, prin „principiul egalității de tratament” se înțelege lipsa oricărei discriminări directe sau indirecte bazate pe unul dintre motivele menționate la articolul 1 din această directivă. Articolul 2 alineatul (2) litera (a) din

aceasta precizează că, pentru aplicarea alineatului (1), o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât o altă persoană care se află într-o situație comparabilă, pe baza unuia dintre motivele vizate la articolul 1 din directiva menționată (a se vedea Hotărârile citate anterior Palacios de la Villa, punctul 50, și Age Concern England, punctul 33).

35 Aplicarea unei dispoziții precum articolul 95 alineatul 7 a treia teză din SGB V determină tratarea unor persoane, în speță dentiști aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, într-un mod mai puțin favorabil decât alte persoane care exercită aceeași profesie, pentru motivul că au depășit vârsta de 68 de ani. O astfel de dispoziție introduce un tratament diferențiat pe motive de vârstă în sensul directivei.

36 În al treilea rând, trebuie cercetat dacă tratamentul diferențiat care rezultă din aplicarea articolului 95 alineatul 7 a treia teză din SGB V este sau nu este conform directivei.

37 În această privință, trebuie identificat obiectivul urmărit prin măsura în cauză în acțiunea principală, pentru a stabili dispozițiile directivei în raport cu care trebuie efectuată examinarea acestei măsuri.

38 Instanța de trimitere a menționat mai multe obiective, și anume, în primul rând, protecția sănătății pacienților asigurați în cadrul sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate, în condițiile în care se presupune scăderea performanței dentiștilor începând cu o anumită vârstă, în al doilea rând, repartizarea între generații a posibilităților de încadrare în muncă și, în al treilea rând, echilibrul financiar al sistemului de sănătate german. Însă instanța de trimitere nu a reținut decât un singur obiectiv, și anume primul, subliniind totodată că acest obiectiv nu corespunde intenției legiuitorului.

- 39 Trebuie arătat că instanța de trimitere nu a făcut referire la lucrări pregătitoare, la dezbateri parlamentare sau la o expunere de motive a legii care ar explica rațiunea menținerii dispoziției prin care se stabilește limita de vârstă în cauză în acțiunea principală, în timp ce dispoziția pe care o însoțea, care prevedea cote de medici (dentiști) în funcție de nevoile pe regiuni, a fost abrogată.
- 40 Astfel cum a apreciat deja Curtea, în lipsa unei precizări a reglementării naționale în cauză în ceea ce privește obiectivul urmărit, trebuie ca alte elemente, deduse din contextul general al măsurii respective, să permită identificarea obiectivului pe care se întemeiază aceasta din urmă în scopul exercitării unui control jurisdicțional cu privire la legitimitatea sa, precum și cu privire la caracterul corespunzător și necesar al mijloacelor utilizate pentru realizarea acestui obiectiv (a se vedea Hotărârile citate anterior Palacios de la Villa, punctul 57, și Age Concern England, punctul 45).
- 41 În această privință, guvernul german a arătat în observațiile prezentate în cadrul ședinței în fața Curții că legiuitorul a hotărât să mențină limita de vârstă în cauză în acțiunea principală pe o perioadă de observare limitată, pentru a verifica dacă problemele legate de caracterul excedentar al ofertei de îngrijiri din partea dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate au dispărut efectiv, în pofida suprimării cotelor. În așteptarea rezultatelor acestei verificări, legiuitorul a considerat că ar fi prudentă menținerea unei măsuri de limitare a numărului dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate și, totodată, a cheltuielilor de sănătate, prevăzând că practicienii care au împlinit vârsta de 68 de ani nu mai pot continua să își exercite activitatea în cadrul relațiilor contractuale cu casa de asigurări de sănătate. Menținerea limitei de vârstă menționate ar urmări astfel, potrivit acestui guvern, obiectivul inițial al GSG 1993, și anume în principal controlul cheltuielilor de sănătate publică.
- 42 În cadrul acțiunii principale, revine în final instanței naționale, care este singura competentă să aprecieze situația de fapt din acțiunea cu care este sesizată și să interpreteze legislația națională aplicabilă, sarcina de a cerceta cauza menținerii măsurii în cauză și de a identifica astfel obiectivul urmărit de aceasta.

43 Pentru a da un răspuns util care să permită instanței de trimitere să soluționeze acțiunea principală, trebuie cercetat dacă directiva se opune unui tratament diferențiat pe motive de vârstă, precum cel în cauză în acțiunea principală, având în vedere fiecare dintre cele trei obiective invocate.

Cu privire la primul și la al treilea obiectiv invocat

44 Primul și al treilea obiectiv trebuie examinate împreună. Astfel, primul obiectiv vizează în mod direct domeniul sănătății pacienților, considerat din perspectiva competenței medicilor și a dentiștilor. Cel de al treilea, deși se referă la echilibrul financiar al sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate, privește la rândul său acest domeniu, considerat însă din altă perspectivă.

45 Astfel, din jurisprudență reiese că nu numai obiectivul de menținere a unui serviciu medical de calitate, ci și cel care constă în prevenirea unui risc de atingere gravă adusă echilibrului financiar al sistemului de securitate socială se încadrează în obiectivul de protecție a sănătății publice în măsura în care ambele contribuie la realizarea unui nivel ridicat de protecție a sănătății (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 mai 2006, Watts, C-372/04, Rec., p. I-4325, punctele 103 și 104, precum și Hotărârea din 10 martie 2009, Hartlauer, C-169/07, Rep., p. I-1721, punctele 46 și 47).

46 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 53 din concluzii, trebuie să se considere că, în cazul în care limita de vârstă stabilită la 68 de ani la articolul 95 alineatul 7 a treia teză din SGB V ar fi un instrument care face parte dintr-o politică de planificare a ofertei de îngrijiri dentare destinată ținerii sub control a sporirii cheltuielilor de sănătate din sistemul obligatoriu de asigurări de sănătate, această limită de vârstă ar urmări obiectivul de protecție a sănătății publice din perspectiva menținerii echilibrului financiar al sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate.

47 În ceea ce privește dispozițiile pertinente ale directivei, instanța de trimitere consideră că examinarea conformității măsurii în cauză în acțiunea principală cu directiva trebuie efectuată în raport cu articolul 6 alineatul (1) din aceasta.

48 Trebuie însă amintit că împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a formulat întrebarea preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului comunitar nu împiedică Curtea să furnizeze acestei instanțe toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept comunitar care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (a se vedea Hotărârea din 27 octombrie 2009, *ČEZ*, C-115/08, Rep., p. I-10265, punctul 81).

49 În această privință, trebuie arătat că articolul 2 alineatul (5) din directivă menționează în mod expres protecția sănătății. Potrivit acestei dispoziții, directiva nu aduce atingere măsurilor prevăzute de legislația națională care, într-o societate democratică, sunt necesare, printre altele, pentru protecția sănătății.

50 Prin urmare, trebuie examinate primul și al treilea obiectiv în raport cu articolul 2 alineatul (5).

51 În ceea ce privește o măsură adoptată în domeniul sănătății, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, precum și articolului 152 alineatul (5) CE, statele membre rămân competente în ceea ce privește organizarea sistemelor lor de securitate socială și, în special, adoptarea dispozițiilor menite să organizeze și să furnizeze servicii sanitare și de asistență medicală. Desigur, statele membre trebuie să exercite această competență cu respectarea dreptului comunitar, însă la aprecierea respectării acestei obligații trebuie să se țină seama de faptul că statul membru poate decide cu privire la nivelul la care intenționează să asigure protecția sănătății publice și cu privire la modul în care acest nivel poate fi atins. Întrucât acest nivel poate varia de la un stat membru la altul, este necesar să se recunoască statelor membre o marjă de apreciere (a se vedea Hotărârea

Hartlauer, citată anterior, punctele 29 și 30, precum și Hotărârea din 19 mai 2009, Apothekerkammer des Saarlandes și alții, C-171/07 și C-172/07, Rep., p. I-4171, punctele 18 și 19).

52 Având în vedere marja de apreciere menționată, trebuie admis că, în cadrul articolului 2 alineatul (5) din directivă, un stat membru poate considera necesar să stabilească o limită de vârstă exercitării unei profesii medicale, precum cea de dentist, în scopul protejării sănătății pacienților. Această apreciere este valabilă indiferent dacă obiectivul de protecție a sănătății este considerat din perspectiva competenței dentiștilor sau din cea a echilibrului financiar al sistemului național de sănătate. În ceea ce privește acest din urmă obiectiv, într-adevăr, nu se poate exclude ca sporirea numărului dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate să fi condus la o creștere excesivă a ofertei de îngrijiri care se manifestă printr-un nivel prea ridicat de cheltuieli în sarcina statului și ca plecarea segmentului celui mai vârstnic dintre acești dentiști să permită reducerea acestor cheltuieli și să evite un risc de a aduce o atingere gravă echilibrului sistemului de securitate socială. În ceea ce privește stabilirea limitei de vârstă la 68 de ani, trebuie arătat că această vârstă poate fi considerată suficient de avansată pentru a servi ca termen autorizației de a exercita activitatea de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate.

53 Aprecierea caracterului necesar al măsurii, în raport cu obiectivul urmărit, impune de asemenea să se verifice faptul că excepțiile la limita de vârstă în cauză în acțiunea principală nu aduc atingere coerenței legislației respective, obținându-se un rezultat contrar acestui obiectiv. Astfel, trebuie amintit că o legislație nu poate garanta realizarea obiectivului invocat decât în cazul în care răspunde cu adevărat preocupării privind atingerea acestuia în mod coerent și sistematic (a se vedea Hotărârea Hartlauer, citată anterior, punctul 55).

54 Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 16 din prezenta hotărâre, norma în cauză în acțiunea principală prezintă patru excepții. A doua și a treia dintre acestea privesc lipsa dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate fie din cauza unui deficit de practicieni în anumite regiuni, fie din cauza bolii, a concediilor sau a participării acestora la o formare. În aceste cazuri, pacienții asigurați în cadrul

sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate pot primi îngrijiri din partea dentiștilor în vârstă de peste 68 de ani.

- 55 Se impune constatarea că aceste excepții nu aduc atingere obiectivului de protecție a sănătății. Dimpotrivă, acestea urmăresc să garanteze că pacienții în cauză vor putea totuși primi îngrijiri. În plus, fiind concepute pentru situații de penurie a ofertei de îngrijiri dentare, excepțiile nu sunt, în esență, de natură să determine un exces al ofertei menționate care să poată aduce atingere echilibrului financiar al sistemului național de sănătate.
- 56 Prima excepție privește dentiștii aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate autorizați să practice la 1 ianuarie 1993, dar care, împlinind vârsta de 68 de ani, nu au cumulat 20 de ani de activitate în cadrul sistemului contractual cu casa de asigurări de sănătate. Din observațiile prezentate Curții reiese că această excepție nu poate defavoriza dentiștii care, la momentul intrării în vigoare a reglementării în cauză în acțiunea principală și în pofida unei vârste avansate, nu își exercitaseră activitatea îndeajuns pentru constituirea unei pensii pentru limită de vârstă. Această excepție ar privi îndeosebi dentiștii aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate originari din fosta Republică Democrată Germană. În opinia guvernului german, care nu a fost contrazis cu privire la acest punct, dentiștii avuți în vedere de excepția menționată nu ar reprezenta însă decât un grup precis și, pe de altă parte, această excepție ar fi de natură tranzitorie întrucât ar trebui înceteze la sfârșitul unei perioade maxime de 20 de ani.
- 57 Având în vedere aceste elemente care atenuează sfera primei excepții, trebuie să se considere că aceasta nu aduce atingere coerenței reglementării în cauză în acțiunea principală în raport cu obiectivul de protecție a sănătății pacienților asigurați în cadrul sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate, considerat atât din perspectiva competenței dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, cât și din cea a echilibrului financiar al sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate.
- 58 A patra excepție nu figurează ca atare în reglementare, ci rezultă din domeniul de aplicare al acesteia. Astfel, articolul 95 alineatul 7 a treia teză din SGB V privește numai dentiștii care își exercită activitatea în cadrul sistemului de relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate. Așadar, în afara acestui cadru, dentiștii își pot exercita profesia

indiferent de vârstă și, prin urmare, pacienții pot primi îngrijiri din partea dentiștilor în vârstă de peste 68 de ani.

- 59 Desigur, Curtea a admis anumite excepții la norme adoptate în numele protecției sănătății, dar acestea rămâneau limitate în timp și ca sferă de aplicare (a se vedea Hotărârea din 19 mai 2009, Comisia/Italia, C-531/06, Rep., p. I-4103, punctul 73).
- 60 Pentru a aprecia impactul acestei a patra excepții asupra coerenței măsurii în cauză în acțiunea principală în raport cu articolul 2 alineatul (5) din directivă, trebuie, în plus, să se țină seama de natura și de modul de redactare a acestei dispoziții. Fiind vorba despre o derogare de la principiul interzicerii discriminărilor, aceasta trebuie interpretată în mod restrictiv. Termenii utilizați la articolul 2 alineatul (5) menționat sugerează de asemenea o astfel de abordare.
- 61 Or, o măsură care admite o excepție atât de extinsă precum cea privind dentiștii care își exercită activitatea în afara sistemului de relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate nu poate fi considerată esențială pentru protecția sănătății publice. Astfel, dacă limita de vârstă în cauză în acțiunea principală are ca obiectiv protecția sănătății pacienților, concepută din perspectiva competenței practicienilor în cauză, se impune constatarea că în cadrul acestei excepții pacienții nu sunt protejați. Așadar, această excepție pare contrară obiectivului urmărit. În plus, nu este limitată în timp și, deși nu s-a furnizat nicio dată numerică, se aplică în mod virtual tuturor dentiștilor și pare susceptibilă să privească un număr considerabil de pacienți.
- 62 Prin urmare, trebuie să se considere că, dacă obiectivul urmărit de măsura în cauză în acțiunea principală este protecția sănătății pacienților, considerată din perspectiva competenței medicilor și a dentiștilor, această măsură prezintă incoerențe din cauza existenței celei de a patra excepții sus-menționate. În acest caz, limita de vârstă impusă

dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate nu este necesară protecției sănătății, în sensul articolului 2 alineatul (5) din directivă.

- 63 În schimb, dacă măsura menționată are ca obiectiv menținerea echilibrului financiar al sistemului de sănătate public, această a patra excepție nu aduce atingere obiectivului urmărit. Într-adevăr, acest sistem aparține unui domeniu în legătură cu care statul este responsabil din punct de vedere financiar și, prin definiție, nu cuprinde sistemul de sănătate privat. Prin urmare, instituirea unei limite de vârstă aplicabile numai dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, pentru a controla cheltuielile din sectorul public al sănătății, este compatibilă cu obiectivul urmărit. Așadar, împrejurarea că nu sunt avuți în vedere dentiștii care își exercită activitatea în afara sistemului obligatoriu de asigurări de sănătate nu aduce atingere coerenței reglementării în cauză.
- 64 Prin urmare, în condițiile în care măsura de menținere a limitei de vârstă menționate urmărește prevenirea unui risc de atingere gravă adusă echilibrului financiar al sistemului de securitate socială în vederea atingerii unui nivel înalt de protecție a sănătății – ceea ce revine spre verificare instanței naționale –, această măsură poate fi considerată compatibilă cu articolul 2 alineatul (5) din directivă.

Cu privire la al doilea obiectiv invocat

- 65 Astfel cum reiese din decizia de trimitere, Bundessozialgericht a considerat că limita de vârstă în cauză în acțiunea principală este justificată de un al doilea obiectiv, care urmărește repartizarea între generații a posibilităților de încadrare în muncă în cadrul profesiei de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate. Acest obiectiv a fost de asemenea invocat, în subsidiar, de guvernul german în observațiile sale orale.

- 66 Obiectivul menționat nu este prevăzut la articolul 2 alineatul (5) din directivă. În schimb, trebuie să se examineze dacă acesta ar putea constitui un obiectiv legitim în sensul articolului 6 alineatul (1) din directivă.
- 67 Potrivit articolului 6 alineatul (1) din directivă, obiectivele care pot fi considerate „legitime”, în sensul dispoziției menționate, sunt în special obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii sau a formării profesionale.
- 68 În această privință, Curtea a apreciat deja că promovarea încadrării în muncă reprezintă în mod incontestabil un obiectiv legitim al politicii sociale sau al politicii de ocupare a forței de muncă a statelor membre și că această apreciere trebuie în mod cert să se aplice unor instrumente de politică a pieței naționale a muncii care au ca obiectiv ameliorarea șanselor de acces la viața activă a anumitor categorii de lucrători (a se vedea Hotărârea Palacios de la Villa, citată anterior, punctul 65). De asemenea, o măsură adoptată în scopul favorizării accesului tinerilor la exercitarea profesiei de dentist în cadrul relațiilor contractuale cu casa de asigurări de sănătate poate fi considerată o măsură de politică a încadrării în muncă.
- 69 Potrivit articolului 6 alineatul (1) din directivă, mai trebuie verificat dacă mijloacele puse în aplicare pentru realizarea acestui obiectiv sunt „corespunzătoare și necesare”.
- 70 În această privință, potrivit evoluției situației încadrării în muncă în sectorul respectiv, nu pare absurd ca autoritățile unui stat membru să considere că aplicarea unei limite de vârstă, care determină ieșirea de pe piața muncii a celor mai în vârstă practicieni, ar putea permite favorizarea încadrării în muncă a celor mai tineri. În ceea ce privește stabilirea acestei limite de vârstă la 68 de ani, astfel cum s-a arătat la punctul 52 din prezenta hotărâre, această vârstă pare suficient de avansată pentru a servi ca termen autorizației de a exercita activitatea de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate.

- 71 Se pune însă problema dacă aplicarea unei limite de vârstă este corespunzătoare și necesară în scopul atingerii obiectivului urmărit. Astfel, trebuie arătat că, atunci când numărul dentiștilor aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate prezenți pe piața muncii în cauză nu este excedentar în raport cu nevoile pacienților, intrarea pe această piață a unor noi profesioniști, în special a celor tineri, este în mod normal posibilă, indiferent de prezența dentiștilor care au depășit o anumită vârstă, în speță cea de 68 de ani. În acest caz, este posibil ca instituirea unei limite de vârstă să nu fie nici corespunzătoare, nici necesară pentru atingerea obiectivului urmărit.
- 72 Guvernul german a arătat în cadrul ședinței, fără să fi fost contrazis, că limita de vârstă în cauză în acțiunea principală nu se aplică în regiunile în care s-a constatat un deficit de dentiști aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate. Acesta a susținut de asemenea că în domeniul sănătății este important ca statul să își poată utiliza puterea de apreciere pentru a adopta măsurile necesare, nu numai în cazul unei probleme actuale de supramedicalizare, ci și în caz de risc latent de apariție a unei astfel de probleme.
- 73 În această privință, având în vedere puterea de apreciere de care dispun statele membre, amintită la punctul 51 din prezenta hotărâre, trebuie recunoscut că, în prezența unei situații în care există un număr excedentar de dentiști aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate sau dacă există un risc latent de apariție a unei astfel de situații, un stat membru poate considera necesară impunerea unei limite de vârstă, precum cea în cauză în acțiunea principală, în scopul facilitării accesului la încadrarea în muncă a unor dentiști mai tineri.
- 74 Revine însă instanței naționale sarcina de a verifica existența unei astfel de situații.
- 75 În această ipoteză, ar mai rămâne de verificat dacă măsura în cauză în acțiunea principală este coerentă ținând seama de cele patru excepții amintite la punctul 16 din prezenta hotărâre.

76 În această privință, primele trei excepții, concepute fie pentru situații specifice de penurie de dentiști aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, fie pentru o perioadă limitată, nu aduc atingere obiectivului care constă în favorizarea intrării pe piața muncii a unor dentiști tineri aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate. În ceea ce privește cea de a patra excepție, aceasta are în vedere sectorul care nu se află în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate și nu afectează în niciun caz intrarea pe piața menționată a unor dentiști tineri care își exercită activitatea în cadrul relațiilor contractuale cu casa de asigurări de sănătate.

77 Rezultă că, dacă o măsură, precum cea în cauză în acțiunea principală, are ca obiectiv repartizarea între generații a posibilităților de încadrare în muncă în profesia de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, tratamentul diferențiat pe motive de vârstă care decurge din aceasta poate fi considerat justificat în mod obiectiv și rezonabil de acest obiectiv, iar mijloacele de realizare a acestuia pot fi considerate corespunzătoare și necesare, în măsura în care persistă o situație în care există un număr excedentar de dentiști aflați în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate sau un risc latent de apariție a unei astfel de situații.

78 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că:

- articolul 2 alineatul (5) din directivă trebuie interpretat în sensul că se opune unei măsuri naționale, precum cea în cauză în acțiunea principală, care stabilește o limită de vârstă maximă pentru exercitarea profesiei de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, în speță 68 de ani, atunci când această măsură are ca unic obiectiv protecția sănătății pacienților împotriva scăderii performanțelor acestor dentiști după împlinirea vârstei menționate, din moment ce aceeași limită de vârstă nu este aplicabilă dentiștilor care nu se află în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate;
- articolul 6 alineatul (1) din directivă trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei astfel de măsuri atunci când aceasta are ca obiectiv repartizarea între generații a posibilităților de încadrare în muncă în calitate de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, dacă, ținând seama de situația de pe piața muncii în cauză, această măsură este corespunzătoare și necesară pentru atingerea obiectivului respectiv;

- revine instanței naționale sarcina de a identifica obiectivul urmărit de măsura care stabilește limita de vârstă menționată, cercetând motivul menținerii acestei măsuri.

Cu privire la a treia întrebare

- 79 A treia întrebare privește consecințele care ar trebui deduse din constatarea potrivit căreia o normă națională anterioară directivei este incompatibilă cu aceasta, atunci când dreptul național nu prevede înlăturarea unei astfel de norme.
- 80 Curtea a considerat că toate organele administrației sunt supuse obligației de a respecta supremația dreptului comunitar (a se vedea în special Hotărârea din 22 iunie 1989, Costanzo, 103/88, Rec., p. 1839, punctul 32, și Hotărârea din 29 aprilie 1999, Ciola, C-224/97, Rec., p. I-2517, punctul 30). Această considerație se aplică unui organism administrativ precum Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe. Împrejurarea că dispozițiile naționale în cauză în acțiunea principală existau deja înainte de intrarea în vigoare a directivei nu este pertinentă. Același lucru este valabil și în legătură cu împrejurarea că aceste dispoziții nu prevedeau posibilitatea instanței naționale de a le înlătura în caz de incompatibilitate cu dreptul comunitar.
- 81 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că, în cazul în care o reglementare, precum cea în cauză în acțiunea principală, ar fi, ținând seama de obiectivul pe care îl urmărește, contrară directivei, ar reveni instanței naționale sesizate cu soluționarea unui litigiu între un particular și un organism administrativ, precum Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe, sarcina de a lăsa neaplicată această reglementare, chiar dacă este anterioară directivei, iar dreptul național nu prevede înlăturarea reglementării menționate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

82 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Articolul 2 alineatul (5) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretat în sensul că se opune unei măsuri naționale, precum cea în cauză în acțiunea principală, care stabilește o limită de vârstă maximă pentru exercitarea profesiei de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, în speță 68 de ani, atunci când această măsură are ca unic obiectiv protecția sănătății pacienților împotriva scăderii performanțelor acestor dentiști după împlinirea vârstei menționate, din moment ce aceeași limită de vârstă nu este aplicabilă dentiștilor care nu se află în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate.**

Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei astfel de măsuri atunci când aceasta are ca obiectiv repartizarea între generații a posibilităților de încadrare în muncă în calitate de dentist aflat în relații contractuale cu casa de asigurări de sănătate, dacă, ținând seama de situația pieței muncii în cauză, această măsură este corespunzătoare și necesară pentru atingerea obiectivului respectiv.

Revine instanței naționale sarcina de a identifica obiectivul urmărit de măsura care stabilește limita de vârstă menționată, cercetând motivul menținerii acestei măsuri.

- 2) În cazul în care o reglementare, precum cea în cauză în acțiunea principală, ar fi, ținând seama de obiectivul pe care îl urmărește, contrară Directivei 2000/78, ar reveni instanței naționale sesizate cu soluționarea unui litigiu între un particular și un organism administrativ, precum Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe, sarcina de a lăsa neaplicată această reglementare, chiar dacă este anterioară directivei, iar dreptul național nu prevede înlăturarea reglementării menționate.

Semnături